

1. При написанні доповіді використані праці Івана Франка, а також дослідження С.М. Злупка "Іван Франко – економіст". Львів 1992. С. 87 – 98. та "Іван Франко і економічна думка світу". Львів 2006, С. 243–257.

2. *Іван Франко*. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. Том 44, Кн. 2, Київ. 1986.

3. *І. Марков* Українська трудова міграція у контексті

змін сучасного світу. Збірник наукових статей. Львів: Компанія "Манускрипт", 2005. – 187 с.

In the article light up the economic looks of Ivan Franc on the migratory processes of the Ukrainian population of end XIX – beginning of XX the features its are found out item in Ukraine on the modern stage.

Тараєвська Л.С.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РОБОЧИХ МІСЦЬ В ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДУКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ

До основних проблем розвитку робочих місць за умов модернізації промисловості України доцільно виділити наступні: відсутність цільової спрямованості державної політики щодо розвитку робочих місць, нестача інвестиційних ресурсів, недостатня ефективність використання наявних робочих місць, накопичення надлишкових робочих місць, низька конкурентоспроможність деяких галузей промисловості, висока ступінь старіння робочих місць, невідпрацьованість фінансового механізму щодо підтримки робочих місць.

Ключові слова: робоче місце, економічне робоче місце, проблеми розвитку, модернізація промисловості, продуктивна зайнятість.

I. Вступ. Робоче місце стає важливим фактором переходу підприємств на новий, інтенсивний шлях розвитку. Тому велике значення набуває його дослідження як в методологічному, так і прикладному аспектах. Теоретичне обґрунтування і прикладне розв'язання проблем розвитку робочих місць ускладнюється рядом обставин, серед яких: методологічна невизначеність терміну робоче місце, факторів, які впливають на його розвиток та визначення стратегічних напрямків розвитку робочих місць; відсутність методичного інструментарію щодо кількісної та якісної оцінки робочих місць; недостатнє опрацювання практичних аспектів, які пов'язані із можливістю збалансування засобів праці і робочої сили на основі планування робочих місць.

Розробку наукової проблематики пов'язаної із розвитком робочих місць здійснюють такі відомі українські і зарубіжні вчені-економісти, як:

І.В.Анішина, С.І.Бандур, Д.П.Богиня, І.К.Бондар, О.А.Гришнова, Т.А.Заяць, Г.Завіновська, Е.М.Лібанова, А.А.Нікіфорова, В.В.Онікієнко, Н.О.Павловська, І.Л.Петрова, В.М.Петюх, О.Рудченко, А.Семенов, В.А.Савченко та інші.

II. Постановка завдання. Ефективність і динамічність економічного розвитку певною мірою визначається станом робочих місць, їх кількісним і якісним забезпеченням. Разом із цим існування робочих місць є необхідною, але недостатньою умовою реалізації політики економічного зростання. Функціонування робочих місць залежить від багатьох факторів, однак визначальним є структурні зрушення економічного, соціального, технічного, частково політичного характеру, викликані умовами перехідної економіки. Саме тому, стає вочевидь зрозуміло, що необхідно визначити проблеми розвитку робочих місць та сформувані їх напрями вирішення.

III. Результати. Якщо розглядати проблеми розвитку робочих місць у сучасних умовах господарювання то слід звернути увагу на те, що переважну більшість підприємств різних галузей промисловості було створено для іншого ринку, клієнтів і потреб, яких вже не існує і не існуватиме. Принципи організації діяльності та управління ними залишилися майже незмінними, внаслідок чого їм мало притаманні ознаки ринково орієнтованих підприємств, а саме – формування власного, відмінного від інших, шляху в бізнесі, утримання та збільшення частки ринку, збільшення капіталу, орієнтованість на ринок та клієнтів, постійне оновлення техніко-економічної бази, конкурентоспроможність.

Отже, серед основних проблем розвитку робочих місць за умов модернізації промисловості України на етапі ствердження ринкових принципів господарювання доцільно виділити такі: відсутність цільової спрямованості державної політики щодо розвитку робочих місць, нестача інвестиційних ресурсів, недостатня ефективність використання наявних робочих місць, накопичення надлишкових робочих місць, низька конкурентоспроможність деяких галузей промисловості, висока ступінь старіння робочих місць, не відпрацьованість фінансового механізму щодо підтримки робочих місць.

Відсутність чіткої цільової спрямованості державної політики щодо розвитку робочих місць є актуальною проблемою, хоч можна вдатись до дискусії щодо недоцільності їх планування при ринковій економіці. Однак, розвиток робочих місць не повинен обмежуватись тільки на рівні підприємств, він повинен обов'язково розглядатись і на державному рівні, зокрема повинна бути створена програма розвитку робочих місць, мета якої – стимулювання зайнятості на основі збільшення кількості продуктивних робочих місць. Про недостатню цільову спрямованість державної політики свідчать незначні кошти, які виділяються на ці цілі, зокрема впродовж останніх двох років на здійснення державних програм регулювання ринку праці виділялось від 0,3 до 0,6% валового внутрішнього продукту. Для порівняння у Японії та США для цих цілей виділяється 1%, у Данії 5% [1, 323]. Не покладаючись на те, що робочі місця будуть виникати самі по собі, керівництво держави повинно виділити це завдання як пріоритетне і це повинно бути результатом продуманої стратегії. Для прикладу, у Японії та Швеції існують довгострокові загальнонаціональні стратегії зайнятості, що підтримуються урядами, профспілками та роботодавцями.

Важливою проблемою залишається нестача інвестиційних ресурсів. Цілком зрозуміло, що розвиток робочих місць потребує значних інвестицій, однак це не є самоціллю інвестиційної діяльності а є важливим та впливовим її наслідком для життя суспільства. Однак, державні органи управління не активізують інвестиційний процес, а певною мірою ігнорують його важливість у вирішенні даних проблем. На сьогодні валові

інвестиції на перевищують 20% ВВП, спад інвестиційної активності негативно впливає на можливість збільшення місткості ринку праці через створення додаткових робочих місць, модернізацію діючих. Неоптимальна відтворювальна структура капітальних вкладень, низька інвестиційна активність суб'єктів господарювання гальмують розвиток промисловості. Однак, слід зазначити, що за останні два роки в Україні спостерігається певне зростання обсягів іноземних інвестицій незважаючи на економічну нестабільність. При цьому формується значна галузева і територіальна нерівномірність їх розподілу. Пріоритетними галузями іноземного інвестора є харчова промисловість, машинобудування, чорна металургія, паливна і хімічна промисловість. У територіальному розрізі переважна більшість іноземних інвестицій припадає на м.Київ, Київську, Донецьку, Дніпропетровську, Запорізьку, Одеську області. За офіційними даними Україна практично не інвестує в економіку інших країн, проте за непрямими оцінками реальний вплив капіталу сягає значних розмірів, позбавляючи тим самим вітчизняних товаровиробників необхідної інвестиційної підтримки.

Через триваючу кризу, не значний ріст ВВП, інфляційні процеси, зменшення обсягів державних інвестицій, за одночасної відсутності розвиненого фондового ринку і сприятливого інвестиційного клімату використання робочих місць в більшості галузях промисловості є вкрай нераціональним. Одночасно з руйнацією механізму фінансування ефективних і створення нових робочих місць, це становить досить серйозні перепони на шляху створення конкурентоспроможної економіки. Взагалі, проаналізувавши ситуацію, яка існує в Україні, щодо інвестиційно підприємницького розвитку, ми бачимо, що існує невідповідність ані ринковим стандартам ані командно-адміністративній системі, водночас простежується недосконалість вітчизняного інвестиційного менеджменту, який в більшості випадків обмежує себе тільки традиційними методами капіталовкладень, зокрема розподільчою системою, яка в основному заснована на державних контрактах, контрольованих міністерствами та відомствами. Практично відсутнє інвестиційне проектування і бізнес-планування як

обов'язкові передумови ефективних капіталовкладень. Все це загалом призводить до відсутності відповідних механізмів реалізації інвестиційної політики, ось тому іноземні інвестори ще досить обережно ставляться до інвестування.

Однак, Україна стає пріоритетним ринком для Міжнародної фінансової корпорації – інвестиційного підрозділу Світового банку. Це підтверджується збільшенням інвестиційного портфеля практично втричі з 87 млн.дол. в 2004 фінансовому році до 255 млн.дол. в 2005-му [2, 54]. Однак, однією із умов розподілу цих коштів повинен бути так званий соціально – економічний ефект, тобто фінансування будь-якого проекту окрім комерційної вигоди повинен містити ефект розвитку, який може себе виражати через створення нових робочих місць.

Проаналізувавши ситуацію, яка складалась з розвитком робочих місць в промисловості України, ми можемо прийти до висновку, що більшість робочих місць є застарілі і не можуть відповідати сучасним ринковим вимогам. Середній вік виробничого обладнання в промисловості складає близько 22 років, середній ступінь зношення 54,5 % у тому числі у видобувних галузях промисловості 45,5 %, у обробній 54,5 % [4, 84]. Якщо ж врахувати ще й високий ступінь функціонального старіння, зокрема в промисловості тільки 15% усіх робочих місць відповідають світовим стандартам. Якщо ж до цього додати ще й економічне старіння, яке має місце у промисловості то ситуація з технологічним рівнем робочих місць не може не викликати занепокоєння, оскільки вона суттєво погіршує основу росту продуктивності і відповідно рівень конкурентоспроможності продукції не тільки на даний період часу а й на далеку перспективу.

Наступною проблемою, яка заслуговує на увагу є низька ступінь завантаження наявних робочих місць, зокрема в промисловості – близько 35% ,а це призводить з однієї сторони до негативних макроекономічних тенденцій, зокрема зниження мотивації до інвестування та розкручування інвестиційної спіралі, а з іншої – до незадоволеності самих працівників, потенціал яких недовикористовується, і в кінцевому результаті призводить до отримання низької заробітної плати, що негативно впливає на соціально –

психологічний клімат в суспільстві. Про падіння ефективності використання наявних робочих місць свідчить зменшення узагальнюючих показників віддачі робочих місць, рівня використання виробничих потужностей та коефіцієнта змінності працівників.

Однією з причин того, що велика кількість робочих місць у промисловості України незадіяна у процесах виробництва є збитковість або не конкурентоспроможність самих підприємств, неефективне регулювання їх діяльності з боку держави. Фактором регресивної роботи підприємств є відсутність адаптованих до ринкових умов відносин між підприємствами та державою. Більшість великих підприємств диверсифіковано – різні види продукції випускаються в технологічно незв'язаному режимі, внаслідок чого проблеми із збутом одного або кількох видів продукції лягають тягарем на собівартість, а це призводить до неконкурентних цін та низької прибутковості або збитковості.

До числа актуальних проблем також можна віднести не відпрацьованість фінансового механізму щодо підтримки робочих місць у певних галузях промисловості. Фінансова система – це інтегруючий елемент, на основі якого відбувається безпосереднє поєднання робочої сили і засобів виробництва, приведення в дію всіх активних і пасивних компонентів відтворювального процесу [4,17]. Мобілізація внутрішніх джерел, у тому числі інвестиційних, для збільшення кількості робочих місць значною мірою визначається розвитком усієї фінансово-кредитної інфраструктури – банківської системи, фондового ринку, систем заощаджень і т.п. Створення нових і підтримка перспективних робочих місць через чітко спрямовані інвестиції має стати пріоритетним напрямом і рушійною силою розвитку вітчизняних галузей промисловості. Однак, для прискорення цих процесів потрібні стимулюючі механізми спрямовані на реконструкцію робочих місць, вкладання коштів приватного інвестора відповідно до визначених державою пріоритетів регіонального та галузевого розвитку, створення комплексної цільової програми щодо пільгового кредитування створення нових робочих місць на визначений термін і в залежності від їх кількості, запровадження системи дотацій підприємствам на створення нових робочих місць.

IV. Висновки. Не заперечним є той факт, що створення нових економічних робочих місць і можлива модернізація існуючих з метою ефективнішого їх використання призводить до розширення можливостей зайнятості, саме тому вона повинна стати пріоритетом як економічної так і соціальної політики держави. Численні проблеми, пов'язані з розвитком робочих місць доводять необхідність поєднання різних напрямів структурної, інвестиційної, соціальної політики та надання їм високої цільової спрямованості щодо вирішення цих завдань.

1. Папчишин С.М. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2001. – 614 с.

2. Финансовое наступление в нефинансовом секторе // Компаньон. – 2005. – № 36. – С. 54–58

3. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 рр.) шляхом Європейської інтеграції // Авт. кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Геєць та ін.; Нац. Ін-т стратег.дослідж., Ін-т екон. Прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.:ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

5. Дубицєв В.П. Оптимизация финансовой системы региона // Региональні перспективи. – 2001. – № 5–6 (18–19) – с.17–18.

To the main problems of the working places development under the conditions of industrial modernization Ukrainian it is necessary to underline such problems: state policy doesn't take into account development of the working places; no investment; not effective use of the actual working places; low competitive level of branches of industry; high level of working places amortization.

Романюк Т.М.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ І МІСЦЕ СЕРЕД НИХ УКРАЇНИ

У статті розглянуто взаємозв'язок між глобалізацією та зростаючою міжнародною міграцією. Обґрунтовано вплив факторів попиту та пропозиції на збільшення динаміки як міграції, так і пов'язаних з нею міграцією капіталу і матеріальних ресурсів.

Ключові слова: глобалізація, міжнародна міграція, грошові потоки, фактори попиту, фактори пропозиції.

I. Вступ. Глобалізація світової економіки ініціює процеси щодо формування систем міжнародного поділу праці, світової інфраструктури, росту світової торгівлі й потоків іноземних інвестицій, міжнародної міграції населення та робочої сили, рух технологічних змін, формування світової валютної системи і т.д.

У загальній ланці причин і наслідків міграційних процесів нині найбільш важливими є міграція населення, розглянута у зв'язку з рухом капіталу, створенням нових робочих місць і зміною регіональних пропорцій життєвого рівня в контексті загального соціально-економічного розвитку цілих країн і народів, усього світового розвитку.

Сьогодні трудова міграція є одним з найбільш суттєвих аспектів інтенсифікації

глобалізації світової економіки, що істотним чином впливає на економіку і робочу силу в переважній більшості країн світу.

II. Постановка завдання. Глобалізація – занадто складний процес для того, щоб можна було охарактеризувати його одним визначенням. Для аналізу взаємозв'язку глобалізації й міжнародної міграції закордонні автори А. Сіммонс і В. Піше пропонують розбити поняття глобалізації на декілька складових, тобто розглянути різні аспекти цього процесу. Вони виділяють тематичні й гегемонічні (ті, що пов'язані із владою) напрямки глобалізації. До тематичних напрямків належать економічна, культурна, соціальна й політична глобалізація. У рамках гегемонічного підходу глобалізація є процесом, що має напрямок «зверху-вниз» і «знизу-нагору» щодо центра (ядра) політичної влади.

Глобалізація міжнародної міграції обумовлюється, по-перше, залученням до орбіти світових міграційних процесів практично усіх країн світу (особливо після включення до світового міграційного руху величезного, раніше ізольованого від решти світу, регіону, що охоплює держави колишнього СРСР, Центральної та Східної Європи), а по-друге – безпрецедентними масштабами самої міжнародної міграції [1,11].